

Minimum paremiologiczne języka polskiego w memach internetowych

Internetowe memy należą do gatunków, które często i chętnie nawiązują w różnorodny sposób do innych tekstów kultury: obrazów, filmów, reklam, cytatów itd.¹ Prezentowany artykuł skupia się na przysłowia – jednej z grup będących źródłem, do którego sięgają twórcy memów. Aby przeanalizować sposoby wyzyskania tych jednostek przez internautów, sięgam do zbioru tych przysłów, które są Polakom najlepiej znane, tzn. do minimum paremiologicznego języka polskiego – listy siedemdziesięciu dwóch przysłów zestawionej przez Grzegorza Szpilę na podstawie badań przeprowadzonych przez niego w 1998r.

Minimum paremiologiczne języka polskiego to korpus przysłów, które znajdują się w aktywnym lub pasywnym paremieleksykonie użytkowników polszczyzny. Listy najpopularniejszych przysłów układa się, aby dać odpowiedź na pytanie o ich znajomość wśród użytkowników danego języka, ponadto systematycznie prowadzone badania pozwalają stawiać wnioski dotyczące zaniżania przysłów oraz ustalać podstawowy zrząd paremii na przykład na potrzeby dydaktyki języka jako obcego (Szpila 2002: 36). Na polskim gruncie badania nad minimum paremiologicznym zostały przeprowadzone przez Szpilę, który przeanalizował odpowiedzi 96 informatorów – studentów filologii angielskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Zadanie, które im postawił, polegało na wypisaniu znanych im przysłów w ciągu 20 minut, przy czym polecenie nie było doprecyzowane, to znaczy nie wyjaśniało, które struktury należy uznawać za przysłowia (Szpila 2002: 37). Proces wyodrębniania przysłów z otrzymanych ankiet dokładnie opisuje Szpila w swoim artykule (Szpila 2002: 38–40) – dokąd odsyłam czytelników, którzy chcieliby zapoznać się ze szczegółowymi założeniami tego procesu; w tym miejscu ograniczam się jedynie do zreferowania sprawy najistotniejszej dla niniejszej analizy, tzn. sposobu, w jaki autor badania ustalił wersje przysłów,

---

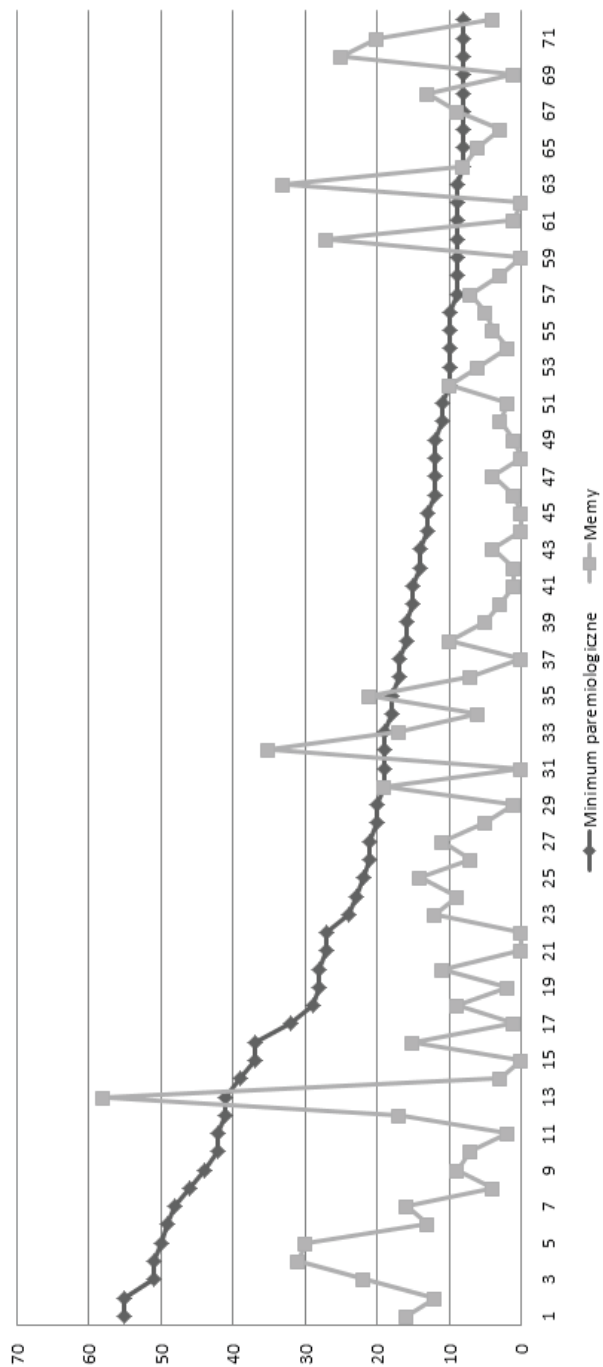
¹ Wykorzystywaniu różnych tekstów kultury w memach internetowych poświęcony jest tekst Iwony Burkackiej *Intertekstualność współczesnej komunikacji. Memy a teksty kultury* (w druku).

które znalazły się na jego liście (to one stanowią bowiem przedmiot omawianych badań). Przykłady z ankiet układał w gniazda, a każde z tych gniazd zyskało na liście swojego reprezentanta w postaci jednostki, która jest podawana jako nadrzędna przez *Nową księgę przysłów i wyrażeń przysłowiowych polskich* (Szpila 2002: 39). Ostatecznie na liście znalazły się siedemdziesiąt dwa przysłowia, z których każde było cytowane w ankietach co najmniej ośmiokrotnie:

1. *Jak sobie pościelesz, tak się wyśpisz.*
2. Lepszy wróbel w garści niż gołąb na dachu.
3. Kto pod kim dołki kopie, sam w nie wpada.
4. Kto rano wstaje, temu Pan Bóg daje.
5. Gdzie kucharek sześć, tam nie ma co jeść.
6. Baba z wozu, koniom lżej.
7. Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie.
8. W marcu jak w garncu.
9. Bez pracy nie ma kołaczy.
10. Kwiecień-plecień, bo przeplata trochę zimy, trochę lata.
11. Nosił wilk razy kilka, poniosą i wilka.
12. Żeby kózka nie skakała, toby nóżki nie złamała.
13. Prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie.
14. Czego się Jaś nie nauczy, Jan nie będzie umiał.
15. Kiedy luty, obuj buty.
16. Nie czyni drugiemu, co tobie niemiłe.
17. Dopóty dzban wodę nosi, dopóki się ucho nie urwie.
18. Mądry Polak po szkodzie.
19. Darowanemu koniowi nie patrzą w zęby.
20. Gdzie się dwóch pobije, tam trzeci korzysta.
21. Czego się skorupka za młodu napije, tym na starość trąci.
22. Mądrej głowie dość dwie słowie.
23. Nie ma tego złego, co by na dobre nie wyszło.
24. Niedaleko pada jabłko od jabłoni.
25. Nie mów hop, aż przeskoczysz.
26. Nie wszystko złoto, co się świeci.
27. Raz na wozie, raz pod wozem.
28. Gość w dom, Bóg w dom.
29. Komu w drogę, temu czas.
30. Jedna jaskółka nie czyni wiosny.
31. Kto wlezie między wrony, musi krakać jak i ony.
32. Mowa jest srebrem, a milczenie złotem.
33. Nie chwal dnia przed zachodem słońca.

34. Cicha woda brzegi rwie.
35. Ten się śmieje, kto się śmieje ostatni.
36. Kuj żelazo, póki gorące.
37. Z próżnego i Salomon nie naleje.
38. Co dwie głowy to nie jedna.
39. Lepiej późno niż wcale.
40. Gdzie diabeł nie może, tam babę pośle.
41. Na pochyłe drzewo i kozy skaczą.
42. Kruk krukowi oka nie wykole.
43. Spiesz się powoli.
44. Panu Bogu świeczkę, a diabłu ogarek.
45. Złej tanecznicy zawadzi i rąbek u spódnicy.
46. Jaki pan, taki kram.
47. Na złodzieju czapka gore.
48. Ziarnko do ziarnka, zrobi się miarka.
49. Z wielkiej chmury mały deszcz.
50. Co nagle, to po diable.
51. Pokorne cielę dwie matki ssie.
52. Kto się lubi, ten się czubi.
53. Lepszy rydz niż nic.
54. Na dwoje babka wróżyła.
55. Nie taki diabeł straszny, jak go malują.
56. Przyjdzie koza do woza.
57. Dzieci i ryby głosu nie mają.
58. Indyk myślał i głowę mu ucieli.
59. Każda pliszka swój ogonek chwali.
60. Kłamstwo ma krótkie nogi.
61. Kocioł garnkowi przyganiał, a oba smolą.
62. Praca ludzi wzbogaca.
63. Stara miłość nie rdzewieje.
64. Co ma wisieć, nie utonie.
65. Co się odwlecze, to nie uciecze.
66. I wilk syty, i owca cała.
67. Jaka praca, taka płaca.
68. Kij ma dwa końce.
69. Kto późno przychodzi, sam sobie szkodzi.
70. Kto pyta, nie błądzi.
71. Strach ma wielkie oczy.
72. Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu (Szpila 2002: 41, 42).

Minimum paremiologiczne i jego realizacja w memach – analiza ilościowa

Przeprowadzone przeze mnie badanie nad występowaniem wymienionych przysłów w memach internetowych polegało w pierwszej kolejności na zgromadzeniu korpusu memów², które w swojej warstwie werbalnej odwołują się do przysłów wchodzących w skład minimum paremiologicznego. Należy zaznaczyć, że pod uwagę były brane tylko te z nich, które składają się z grafiki i tekstu, odrzucane natomiast – wszystkie memy wyłącznie graficzne i wyłącznie tekstowe. Jednostki były wyszukiwane za pomocą wyszukiwarki grafiki Google poprzez wpisywanie kolejno przysłów z minimum paremiologicznego, ujętych w cudzysłów (użycie cudzysłowu powoduje, że wyszukiwarka poszukuje dokładnie zadanego ciągu znakowego, bez uwzględniania odmiany wyrazów czy ich form pochodnych). Badaniu były poddawane kolejno wszystkie przysłowia z listy minimum, dokładnie w takiej postaci, w jakiej odnotował je Szpila, nawet wtedy, gdy intuicja wskazywała, że częściej używana może być nieco inna forma przysłowia. Wyjątek od tej reguły stanowiły przykłady: *Gdzie się dwóch pobije, tam trzeci korzysta*³ oraz *Indyk myślał i głowę mu ucieli*⁴ – wyszukiwanie wariantów odnotowanych przez Szpilę przynosiło zerowe rezultaty w przeciwieństwie do form przytoczonych w przypisach poniżej. W sumie dzięki przeprowadzeniu omówionego wyszukiwania udało się zgromadzić korpus 664 przykładów memów internetowych.

Działanie funkcji o nazwie „Grafika” w wyszukiwarce Google jest dość skomplikowane i trudno omówić je w tym miejscu bardziej szczegółowo – za interesowanych czytelników należy odesłać do stron wsparcia technicznego Google’a oraz tekstu Mirosława Bańki, który opisał możliwości stosowania obrazów Google jako informacji lingwistycznej (Bańko 2013). Zasady działania wyszukiwarki mają jednak zasadniczy wpływ na uzyskane rezultaty wyszukiwania memów – konieczne wydaje się więc zamieszczenie w tym miejscu przynajmniej podstawowych informacji na ten temat.

Funkcja wyszukiwania grafiki udostępnia pliki graficzne zindeksowane na stronach internetowych i przyporządkowane słowom, np. podpisom pod zdjęciami (Bańko 2013: 73). Przypisanie graficznych wyników wyszukiwania odbywa się na podstawie kilku kryteriów: algorytm bierze pod uwagę nazwę pliku graficznego, tzw. tekst alternatywny opisany w kodzie strony, tzw. tekst zakotwiczenia, czyli tekst występujący w linkach do danej strony, oraz elementy tekstowe bliskie obrazowi, np. tytuły i podpisy. Obrazy udostępniane przez Grafikę Google są układane w porządku domniemanej trafności. Duża część kryteriów pozycjonowania

² Mem internetowy rozumiany jest jako „semiotyczny kompleks transmitowany via ICT, najczęściej w funkcji tak zwanego żartu internetowego” (Kamińska 2011: 61).

³ Postać wyszukiwana w Google: *Gdzie się dwóch bije, tam trzeci korzysta*.

⁴ Postać wyszukiwana w Google: *Myślał indyk o niedzieli, a w sobotę łeb mu ścieli*.

wyników jest jednak trzymana przez Google w tajemnicy (Bańko 2013: 75). Nie można zatem jednoznacznie określić, na jakiej podstawie wyszukiwarka zapytana o konkretne przysłowie wskazała takie a nie inne wyniki. Ponadto warto dodać, że nie ograniczałam ani nie rozszerzałam liczby wyszukanych elementów, zdając się na standardowe ustawienia wyszukiwarki. Do korpusu memów włączyłam te, które zostały umieszczone na pierwszej stronie z wynikami wyszukiwania (nie wybierałam opcji „pokaż więcej rezultatów”).

Badając występowanie przysłów w memach internetowych, warto wziąć pod uwagę zarówno aspekty ilościowe, jak i jakościowe. Porównanie ilościowe nie jest w pełni reprezentatywne, ponieważ Szpila zawsze podaje liczbę wystąpień przysłów w odniesieniu do 96 wypełnionych przez informatorów ankiet. W przypadku memów nie ma podobnej zależności, ponieważ nie ograniczałam wyszukiwarki w liczbie wskazywanych memów, przez co ogólna liczba elementów graficznych dla każdego przysłowia była nieco inna. Mimo wszystko zestawienie liczbowe daje pewne pojęcie o tendencjach w zakresie częstotliwości występowania przysłów w memach internetowych.

Wykres przedstawia liczby wystąpień przysłów w ankietach przeprowadzonych przez Szpilę (kolorem niebieskim) oraz liczby wystąpień tych samych przysłów w memach internetowych (kolorem pomarańczowym). Numery na osi poziomej odpowiadają poszczególnym przysłowiom z podanej wcześniej listy. Oś pionowa przedstawia liczbę wystąpień każdej z jednostek (w ankietach Szpili i w wyszukiwarce Google – w formie memów z obrazem i tekstem).

Wykres dość wyraźnie wskazuje na to, że pozycja w rankingu Szpili nie przekłada się na popularność danego przysłowia wśród internautów tworzących memy. Na przykład w memach najwięcej razy pojawiło się przysłowie *Prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie*, które na liście Szpili wystąpiło dopiero na trzynastym miejscu. Z kolei pierwsze miejsce w tym rankingu (*Jak sobie pościesz, tak się wyśpisz*) było użyte w memach tylko 16 razy. Na wykresie widać również, że niektóre przysłowia zamykające ranking Szpili są dość popularne wśród internautów. Z kolei przysłowia ze środka minimum paremiologicznego często nie miały ani jednego poświadczenia w memach, np. *Kiedy luty, obój buty, Czego się skorupka za młodu napije, tym na starość trąci, Mądrej głowie dość dwie słowie, Z próżnego i Salomon nie należy*.

Jakościowe badanie korpusu złożonego z niemal 700 przykładów może prowadzić do ciekawych wniosków, jednak w tym miejscu decyduję się na prezentację tylko wybranych, najbardziej interesujących grup memów.

Analiza zebranych jednostek nasuwa w pierwszej kolejności podział na dwa główne sposoby użycia przysłów w memach internetowych. Po pierwsze, są to przysłowia w wersji kanonicznej lub zawierające niewielkie od niej odstępstwa, przez co rozumiem te modyfikacje, które nie wpływają zasadniczo na znaczenie

paremii. Zaliczam do nich apokopy, np. *Kto pod kim dołki kopie...* oraz zmiany w rodzaju *Jak sobie pościelisz, tak się wyśpisz*. Drugą grupę tworzą te memy, w których przysłowia zawierają bardziej znaczące innowacje. Ilościowa reprezentacja obu typów jest w zgromadzonym korpusie zbliżona, choć delikatną przewagę ma grupa druga.

Omówienie pierwszego zbioru wyodrębnionych przykładów wymaga zastrzeżenia metodologicznego. Szpila konsekwentnie określa wszystkie włączone przez siebie do minimum paremiologicznego jednostki jako przysłowia. Tymczasem zbiór ten zawiera zarówno przysłowia, jak i sentencje. Przysłowia mają znaczenie dwustopniowe, tzn. mówią o jakiejś określonej sytuacji, z której wynika ogólna zasada (Kłosińska 2011: 12). Np. *Jak sobie pościelisz, tak się wyśpisz* pozornie odnosi się do zależności pomiędzy przygotowaniem posłania a dobrym snem, a w rzeczywistości wyraża przekonanie o tym, że człowiek sam wpływa na to, jak będzie mu się w życiu. Ta dwustopniowość znaczenia odróżnia przysłowia od sentencji, których sens nie zasadza się na przenośni (Kłosińska 2011: 13), np. *Komu w drogę, temu czas, Lepiej późno niż wcale, Praca ludzi wzbogaca*. Korzystając z wyników Szpili, pozostają jednak przy zawartych w nich rozstrzygnięciach i nie dzielę jednostek minimum na przysłowia i sentencje; powyższa uwaga jest mimo wszystko istotna, ze względu na niektóre typy memów, które wyzyskują albo znaczenie metaforyczne, albo niemetaforyczne paremii.

Tak właśnie dzieje się w grupie, która zawiera przysłowia w wersji kanonicznej zestawione z obrazem potwierdzającym ich sens metaforyczny.

Przykład z Sejmem obrazuje znaczenie przysłowia, które mówi o tym, że jeśli zbyt wiele osób angażuje się w jedno zadanie, to nie zakończy się ono sukcesem.

Mem można interpretować w taki sposób, jeśli założyć, że jego twórca nie miał dobrej opinii na temat efektywności działań parlamentarzystów. Zdjęcie w kolejnym memie ilustruje sens tego przysłowia odnoszący się do sytuacji, w której ktoś, kto wielokrotnie działał na szkodę innych, sam poniósł straty.

Memy znacznie częściej zawierają jednak obrazy, które potwierdzają nie-metaforyczne znaczenie przysłów lub sentencji.

Przykład z lewej strony nawiązuje do dosłownego sensu przysłowia, nie zaś do ogólnej zasady, zgodnie z którą człowiek wpływa na swój los. Podobnie jest w przykładzie z prawej strony, zestawiającym zdjęcie z sentencją, która z zasady odznacza się tylko sensem niemetaforycznym.

Do rzadkości należą memy, w których obraz zaprzecza sensowi przysłowia lub sentencji. Gospodarze z pierwszego przykładu wcale nie są gościnni, co jest sprzeczne ze znaczeniem przysłowia *Gość w dom, Bóg w dom*, którego używamy, aby wyrazić radość z przybycia gości lub podkreślić gościnność gospodarzy (Kłosińska 2011: 86). W drugim przypadku zdjęcie z chmurą i deszczem zaprzecza niemetaforycznemu sensowi przysłowia.

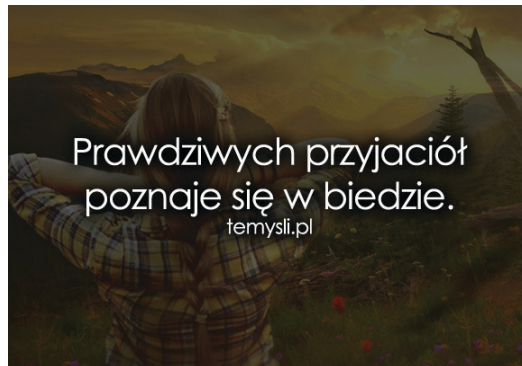

bibsy.pl 100 obrazków na minutę

Zdarza się również, że obraz w memie nie odwołuje się do sensu przysłowia lub sentencji, lecz do jednego lub kilku z ich składników leksykalnych. Są to zdjęcia przedstawiające efektowne zachody słońca zestawione z przysłowiem *Nie chwal dnia przed zachodem słońca*, szerokie uśmiechy w *Ten się śmieje, kto się śmieje ostatni* czy wizerunki telewizyjnych wróżbitów opatrzone podpisem *Na dwoje babka wróżyła*.

Niekiedy obraz w ogóle nie ma związku z przysłowiem lub sentencją, jest tylko rodzajem ozdobnego ornamentu, który ma uatrakcyjnić przekaz, na przykład:

Kolejną grupę memów wyzyskujących przysłowia i sentencje w wersji kanonicznej tworzą przykłady, w których zdanie opatrzone jest czyimś wizerunkiem. Mogą to być zarówno wizerunki osób znanych, jak i nieznanymi. Całość ma tworzyć wrażenie mądrości wypowiedzianej przez osobę ze zdjęcia. Efekty takich połączeń bywają różne: znaną sentencję może „cytować” zarówno przypadkowo wybrana osoba, jak i dobrana w sposób szczególnie – w poniższym przykładzie mem przynosi absurdalny efekt, przypisując zdanie *W marcu jak w garncu* znanemu brazylijskiemu pisarzowi, Paulowi Coelho.

Niewielką grupę tworzą memy, w których obraz powoduje deleksykalizację przysłowia. Mechanizm ten polega na dodaniu do jednostki werbalnej takiej jednostki wizualnej, która z tej pierwszej wydobywa znaczenie dosłowne, wynikające bezpośrednio ze składników leksykalnych. W prezentowanym memie nie jest więc istotne przenośne znaczenie przysłowia, które mówi o tym, że zdarzy się to, co ma się zdarzyć (Kłosińska 2011: 218). Obraz odwołuje się bowiem do znaczenia nieprzenośnego, związanego z zależnością pomiędzy wiszeniem i tonięciem.

W podobny sposób można uzyskać efekt wieloznaczności, chociaż jak pokazuje poniższy przykład, nie jest to łatwe. Twórca poniższego memu posłużył się i obrazem, i modyfikacją w obrębie samego przysłowia.

Jak wspomniałam, odrębną grupę tworzą memy, w których przysłowia zawierają bardziej znaczące innowacje. W zebranym materiale można wskazać przykłady reprezentujące niemal wszystkie typy innowacji frazeologicznych opisanych przez Stanisława Bąbę (Bąba 1989): wymieniające, rozwijające, kontaminujące, uzupełniające. Zdecydowanie najliczniej są reprezentowane innowacje rozwijające, np.:

Rzadziej występują pozostałe typy innowacji, na przykład wymieniająca:

Zdarza się również, że przysłowia i sentencje są włączane w struktury dialogowe, jak w przykładzie poniżej.

Pokazywanie szerszej reprezentacji typów innowacji językowych nie jest jednak moim celem. Większą uwagę chciałabym zwrócić na to, co jest charakterystyczne dla memów, czyli na relację przysłów i sentencji z obrazem.

W kolejnych trzech przykładach każdy reprezentuje inny typ związku zachodzącego pomiędzy warstwą werbalną i wizualną. W memie poniżej obraz ilustruje znaczenie tekstu, który jest zrozumiały sam z siebie, bez konieczności uzupełniania go obrazem. W drugim przykładzie zmodyfikowane przysłowie również jest zrozumiałe, ale zdjęcie doprecyzowuje znaczenie tekstu – pokazuje, o jaki typ „obrywania” może chodzić. W ostatnim memie obraz jest niezbędny do zinterpretowania innowacyjnego przysłowia. Wizerunek koreańskiego przywódcy pokazuje, o jakim typie obozu jest mowa.

Niektóre obrazy używane w memach są ściśle związane z konkretnym sposobem modyfikowania przysłów i sentencji. Do takich przykładów należy mem z wizerunkiem mistrza Yody – jednego z bohaterów „Gwiezdných wojen”. Charakterystyczną cechą Yody jest sposób, w jaki się wypowiada: stosuje nietypowy szyk zdań. Ten sposób mówienia znalazł odzwierciedlenie w memach opatrzonych jego wizerunkiem. Tam, gdzie pojawia się Yoda, następuje albo zmiana szyku w obrębie przysłowia, jak w pierwszym przykładzie, albo dochodzi do kontaminacji i mieszania kolejności nie tylko pojedynczych wyrazów, ale większych segmentów przysłów i sentencji – jak w przykładzie drugim.

Pojawia się także inny wizerunek, który przekształca przysłowia i sentencje w podobny sposób, ale osiągając bardziej absurdalny efekt. O ile u Yody w niektórych przykładach zmiana szyku jest tylko rodzajem stylizacji, która nie wpływa na sens, o tyle w poniższych memach przysłowia są przekształcane w kierunku całkowitej asemantyzacji.

Kolejna grupa memów, w których obraz determinuje sposób modyfikacji paremii, to przykłady z wizerunkiem dinozaura. Jest to jeden z typów tzn. *advice animals*, czyli zwierząt, które udzielają rad. Ich kluczowymi bohaterami są różne zwierzęta, które przekazują informacje lub oddają się filozoficznym rozważaniom. Widoczny na rysunku dinozaur to *philosoraptor*, którego nazwa jest kompilacją

słów *philosopher* – filozof i *velociraptor* – jeden z gatunków dinozaurów. *Philosoraptor* jest przedstawiany w zamyślonej pozie, a jego sądy przypominają rozważania filozoficzne (Sałaj, Sliz 2014: 172). Nie inaczej dzieje się, kiedy treścią tych myśli staje się przysłowie – staje się ono częścią „filozoficznego” pytania lub hipotezy.

Następna grupa memów wykorzystuje wizerunek mężczyzny, który również rozważa treść przysłów i sentencji, jednak w sposób zupełnie inny niż *philosoraptor*. Ocenia je jako prawdziwe lub fałszywe, odwołując się przy tym do racjonalnych, czy wręcz naukowych przesłanek, które na ogół kontrastują z przysłowiem: w poniższym przykładzie ocena paremii odnosi się do jej nieprzenośnego sensu, w kolejnym – odwołuje się tylko do jednego ze znaczeń czasownika *blądzić*.

Zaprezentowane typy memów nie są jednak bezwyjątkowe. Zdarza się, choć rzadko, że dany obraz łączy się z tekstem w nietypowy sposób. Np. w poniższym memie Yoda nie wyraża się w charakterystyczny dla siebie sposób, ale wzbogaca przysłowie o dodatkowy składnik leksykalny. W drugim przykładzie modyfikacja przysłowia jest z kolei charakterystyczna dla Yody, ale opatrzono ją zdjęciem znanej restauratorki Magdy Gessler.

Przeprowadzona analiza memów internetowych przynosi dwa główne wnioski. Po pierwsze świadczy o dość dobrej znajomości przysłów wśród twórców memów, po drugie, pokazuje, że tradycyjne przysłowia odnalazły swoje miejsce w świecie nowych mediów.

O dobrej znajomości paremii wśród internautów tworzących memy świadczy po pierwsze wielkość korpusu, który udało się zgromadzić. Autorzy memów odwołują się do najpopularniejszych paremii nie tylko chętnie, ale i sprawnie, czego dowodzi trafny dobór obrazów. Zdjęcia i grafiki mogą potwierdzać znaczenie przysłów, ironicznie je komentować lub wręcz im zaprzeczać, ale niemal nie zdarzają się przykłady memów, które świadczyłyby o błędnym odczytaniu sensu paremii. Jednocześnie nie można przemilczeć faktu, że kilka przykładów z minimum paremiologicznego nie znalazło swojej reprezentacji w memach. Być może jest to sygnał tego, że minimum się skurczyło – nie można tego jednak stwierdzić z całą pewnością, porównując wyniki badań prowadzonych w całkowicie różny sposób.

Badacze języka używanego w internecie podkreślają, że to właśnie Sieć jest jedynym medium komunikacji, co odróżnia ją od innych mediów, w rzeczywistości będących tylko środkami przekazu⁵. Internet jest zatem miejscem komunikacji, tworzenia nowych wspólnot społecznych i w pewnym stopniu również nowego języka. Badania nad minimum paremiologicznym w memach internetowych pokazują, że najlepiej znane przysłowia odnalazły swoje miejsce w tym nowym kontekście komunikacyjno-językowym. Wpisały się w obowiązujące w gatunku internetowym zasady, jak np. w memach z mistrzem Yodą, który „zmienia” szyk paremii, tak samo, jak szyk innych jednostek i tekstów, w innych memach, w których występuje. Paremie okazały się dla memów dobrym tworzywem, prawdopodobnie z tych samych powodów, dla których chętnie wykorzystuje się je w nagłówkach prasowych, leadach i wszystkich innych miejscach, które wymagają zwięzłej treści.

Bibliografia:

- Bańko M., 2013, *Obrazy Google jako źródło informacji lingwistycznej* (w:) W. Chlebda (red.), *Na tropach korpusów. W poszukiwaniu optymalnych zbiorów tekstów*, Opole, s. 73–85.
- Bąba S., 1989, *Innowacje frazeologiczne współczesnej polszczyzny*, Poznań.
- Burkacka I., *Intertekstualność współczesnej komunikacji. Memy a teksty kultury* (w druku).
- Kamińska M., 2011, *Nieczne memy. Dwanaście wykładów o kulturze Internetu*, Poznań.
- Kłosińska K., 2011, *Słownik przysłów czyli Przysłownik: pochodzenie, znaczenie, zastosowanie*, Warszawa.
- Krzyżanowski J., red., 1969–1978, *Nowa księga przysłów i wyrażen przysłowiowych polskich*, t. 1–4, Warszawa.
- Sałaj J., Śliz A., 2014 *Memy słowno-obrazowe jako wyraz kreatywności użytkowników Internetu* (w:) K. Burska, B. Cieśla (red.), *Kreatywność językowa przestrzeni medialnej*, Łódź, s. 163–177.

⁵ Na przykład Bogusław Skowronek przywołujący opinię Jana Grzeni (Skowronek 2013: 239).

Skowronek B., 2013, *Mediolingwistyka. Wprowadzenie*, Kraków.

Szpila G., 2002, *Minimum paremiologiczne języka polskiego – badanie pilotażowe*, „Język Polski”, t. LXXXII, z. 1, s. 36–42.

Reprodukcje memów pochodzą ze stron internetowych:

<http://bebzol.com/pl/>

<http://bibszy.pl/>

<http://fabrykamemow.pl/>

<http://i1.memy.pl/obrazki/>

<http://img1.demotyATORYfb.pl/>

<http://img8.demotyATORYfb.pl/>

<http://iQkartka.pl/>

<http://memy.pl/>

<http://pobierak.jeja.pl/>

<http://th.interia.pl/>

<http://www.demoty.pl/>

<http://www.demotyATORY.pl/>

<http://www.google.pl/>

<http://www.temysli.pl/>

<http://www.uwaga.pl/>

<http://www.wykop.pl/>

**Kto rano wstaje, ten widocznie musi. Minimum paremiologiczne
języka polskiego w memach internetowych**

Summary

The article analyzes ways of using best-known Polish proverbs in the internet memes (taking into consideration quantitative and qualitative aspects). Examined proverbs appear in memes in their canonical and innovative forms. The article presents some kinds of innovation types, but its main aim is to show relations between verbal (proverbs) and graphic (drawings, photos) units, which are characteristic for memes. The study examines chosen types of ways of using proverbs in internet memes e.g.: connections of a proverb and a picture, which confirms metaphorical or non-metaphorical meaning of the proverb, collations in which the picture is linked to one of the lexical ingredients of the proverb, pictures which delexicalise proverbs and graphic forms connected with particular kinds of innovations in proverbs (e.g. the image of master Yoda from “Star Wars” causing the change of word order).

Key words: internet meme, proverb, maxim

Słowa kluczowe: mem internetowy, przysłowie, sentencja